nium – early 2nd millennium, was discovered in the central part of the hillfort's enclosure (Trench 2) (Fig. 6). This continued to a depth of from 10 to 40 cm. A clay loom weight (Fig. 3), a bronze ring (Fig. 4), sherds of hand built smooth pottery, and several iron knives (Fig. 5) were discovered in the layer. This layer was also encountered SW part of the ridge (Trench 3) (Fig. 7). Small isolated sherds of hand built pottery and pieces of clay daub were also discovered at a depth of from 10 to 30 cm in the topsoil. Part of what was probably a slope reinforcement structure: three postholes, were found at the site of the NW ridge but their period was not determined (Fig. 8). In the SE part of the enclosure and at the site of a cistern or well, the boundaries of the 1931–1932 archaeological trenches were possibly discovered (Trench 5, Test Pit 9) (Figs. 9–10).

Andra Simniškytė-Strimaitienė

Aukštupėnų (Kupiškio) piliakalnis

2018 m. buvo tęsiami tyrimai Aukštupėnų (Kupiškio) piliakalnio (UK 23819) aikštelėje. Tyrimai atlikti Kupiškio miesto savivaldybės užsakymu moksliniais pažinimo tikslais, siekiant gauti duomenų apie piliakalnio vertingųjų savybių išlikimą, chronologiją, užstatymą ir gyvenseną. Planuoti keli darbų etapai. 2017 m. įgyvendintas pirmasis etapas – atlikti geoarcheologiniai ir geofizikiniai žvalgymai (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 106–109). Remiantis žvalgymų metu surinkta informacija, 2018 m. atlikti detalieji tyrimai. Piliakalnio aikštelės R pakraštyje ištirta 1 perkasa (20 m^2 plotas) (1 pav.).

Tyrimų metu nustatyta, kad piliakalnis įrengtas kalvoje su aikštele iškiliu viduriu ir nuožulniais pakraščiais. Perkasos R dalyje aptikti piliakalnio įtvirtinimai, suformavę pylimą ir pastatinę šlaitą. Pylimą sudarė keli supiltiniai sluoksniai, tarp kai kurių jų ryškūs degėsingi tarpsluoksniai, žymintys gaisro epizodus (2 pav.). Išlikusi tik pylimo V dalis nuo aikštelės pusės. R (išorinis) pylimo šlaitas greičiausiai nukastas vėliau įrengiant griovį, dabar juosiantį aikštelę. Bendras išlikusios pylimo dalies plotis – 4–5 m, aukštis – maždaug 2 m nuo kalvos paleopaviršiaus.

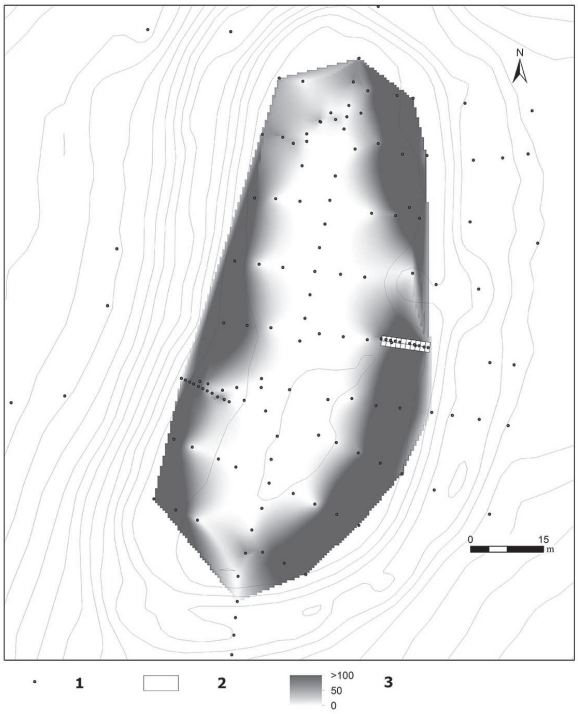

1 pav. 2018 m. tyrimų vieta Aukštupėnų (Kupiškio) piliakalnyje: 1 – 2017 m. gręžinių vieta; 2 – 2018 m. perkasos vieta; 3 – kultūrinio sluoksnio storis cm ir paplitimas aikštelėje. A. Simniškytės brėž.

Fig. 1. 2018 investigation site on Aukštupėnai (Kupiškis) hillfort: 1 – 2017 borehole site; 2 – 2018 trench site; 3 – the thickness of the cultural layer in cm and its incidence in the enclosure.

2 pav. Perkasos P ir R sienelių profiliai pylimo vietoje. A. Simniškytės nuotr.

Fig. 2. The sections of the trench's S and E walls at the bank site.

Ankstyviausius įtvirtinimus sudarė aikštelės pakraščiuose supiltas 60 cm aukščio smėlio pylimėlis, kurio viršuje, 1,4–1,5 m gylyje nuo dabartinio paviršiaus, fiksuotos sudegusių medinių kuolų konstrukcijos liekanos, orientuotos išilgai pylimo Š–V kryptimi. Ši konstrukcija AMS C^{14} datuota laikotarpiu tarp VIII a. vidurio – V a. pr. Kr. Smėlio pylimo pamatas tvirtintas 30x30, 40x40 cm ir panašaus dydžio rieduliais, jo vidinėje pašlaitėje nuo aikštelės pusės, maždaug 1,75 m gylyje, aptiktas 5x5, 10x10 ir panašaus dydžio akmenų klojinys. Tarp akmenų rastos kelios gyvulių kaulų skeveldros bei pavienių angliukų, kurie datuoti taip pat laikotarpiu tarp VIII a. vidurio – V a. pr. Kr. Sudegus pylimėlio viršuje buvusiai užkardai, netrukus pylimas iki 1 m aukščio paaukštintas priemolio sluoksniu ir sutvirtintas medinių rąstų konstrukcija, kuri taip pat sudegusi. Trys rąstai, AMS C^{14} tyrimų duomenimis, datuojami I tūkst. pr. Kr. II ketvirčiu. Po šiuo smėliu, medžio ir akmenų įrenginiu 2 m gylyje fiksuotas pirminis paviršius – 5–10 cm storio pilkšvo smėlio sluoksnis, po kuriuo 2,05–2,1 m gylyje pasiektas įžemis – aleuritingas priemolingas smėlis, giliau – priemolinga morena. Įžemyje ties pylimėliu, 2,25 m gylyje aptikta stulpavietė, greičiausiai susijusi su ankstyvuoju apgyvendinimu piliakalnyje ir jo įtvirtinimu. Pylimo vidinėje papėdėje nuo aikštelės pusės, įžemyje išryškėjo dar septyni stulpavietes primenantys objektai, vienas iš jų AMS C^{14} datuotas VIII–V a. pr. Kr. Datuojančių radinių nerasta, pagal radiometrinių datavimų rezultatus tikėtina, jog visi elementai sudarė vientisą gynybinę konstrukciją, tam tikru būdu funkcionavusią Brūkšniuotos keramikos kultūros laikotarpiu.

Sudegus medinių rąstų konstrukcijai, pylimas dar kelis kartus renovuotas ir paaukštintas iki 1,6–1,8 m, dar vėliau – iki 2 m aukščio. Tam panaudotas ankstesnių laikotarpių kultūrinis sluoksnis, kuriame pagrindiniai radiniai buvo lipdytos keramikos šukės brūkšniuotu paviršiumi. Išlikusio pylimo viršus buvo užplūktas priemolio su akmenimis sluoksniu, aptikta sudegusių medinių rąstų pėdsakų. AMS C^{14} duomenimis, vėlyvesni įtvirtinimų renovacijų etapai gali būti datuojami maždaug V–VI a. viduriu ir IX–X a. Piliakalnis tuo metu nebuvo gyvenamas, to laikotarpio radinių nerasta.

Perkasos V dalyje aptikti iki 80–90 cm bendro storio sedimentai, perklostyti vėlesnių piliakalnio tvarkymo darbų metu. Po jais pasiektas iki 15–20 cm storio pilkšvas kultūrinis sluoksnis, susidaręs kalvos pirminiame paviršiuje. Sluoksnis, atkartodamas kalvos paleoreljefą, žemėjo kalvos pakraštyje supilto pylimo link. Sluoksnyje rasta nedaug keramikos, dominavo keramika brūkšniuotu paviršiumi. Kelios šukės kiek skyrėsi iš bendro konteksto, viena jų puošta geometriniu ornamentu, būdingu I tūkst. po Kr. II pusei. Netoliese užfiksuotame objekte 1 susikaupęs kultūrinis sluoksnis AMS C^{14} datuotas V–VI a. viduriu.

3 pav. Bendras perkasos vaizdas tyrimų metu. A. Simniškytės nuotr.

Fig. 3. General view of the trench during the investigation.

Perkasos centrinėje dalyje aptiktas tamsus heterogeniškas iki 1,5 m storio sluoksnis, kurį sudarė į tarp pylimo vidinio šlaito, besileidžiančio link aikštelės, ir į R nuolaidėjančio kalvos paleoreljefo susiformavusią dubumą suslinkę ir stratigrafiškai nenuosekliai persikloję sedimentai (3 pav.). Šioje griovį primenančioje dubumoje telkėsi didžiausia radinių dalis iš įvairių laikotarpių.

Įtvirtinimų ir kultūrinio sluoksnio chronologijai nustatyti gauta 11 AMS C^{14} datų, surinkta 10 ypačiųjų radinių (dvi XVI–XVII a. ribos monetos, 1 smiltainio galąstuvėlis, 1 plomba, 1 saga, 1 nenustatytas metalinis radinys, 1 vinis, 2 stiklo duženos, 1 geležies šlako gabalas), suregistruota 219 keramikos šukių, taip pat surinkta 277 g zooarcheologinės medžiagos (dominuoja naminiai gyvuliai), degusių augalų vaisių ir sėklų, tarp kurių pasitaikė keletas javų fragmentų, miežis, galimai lęšio fragmentas.

Gausiausią radinių dalį sudarė keramika (iš viso surinkta 1532,4 g) (4 pav.). Iš 219 suregistruotų šukių 216 buvo lipdyta keramika: 86 brūkšniuotu (595 g), 44 lygiu (199 g), 37 kruopėtu (298 g), 22 lygintu (132 g), 8 gludintu (53 g), 5 grublėtu (53 g), 1 gnaibytu (2,3 g) paviršiumi. 3 žiestos buitinės ir statybinės keramikos fragmentai buvo puošti žalia ir ruda glazūra. Visos šukės smulkios, vidutiniškai 6,2 g svorio.

Apibendrinus turimus duomenis, galima teigti, kad piliakalnis buvo apgyvendintas laikotarpiu tarp V ir VIII a. pr. Kr. vidurio. Nuo pat įsikūrimo piliakalnyje pradžios aikštelė buvo apjuosta smėlio, medžio ir akmenų konstrukcija, kuri per tą laiką ir vėliau kelis kartus degė ir buvo rekonstruota. Ankstyviausi piliakalnio radiniai – brūkšniuotoji keramika, dalis kurios buvo vienalaikė su ankstyvaisiais įtvirtinimais. Erų sandūroje atsirado briauninių formų kruopėtoji keramika, kuri Kupiškio piliakalnyje aptikta viename kontekste kartu su gludinta keramika. Kelios šukės buvo grublėtu paviršiumi. Gausiausia įvairių tipų keramikos kolekcija aptikta dubumoje tarp pylimo ir kalvos paleoreljefo suslinkusiuose sedimentuose, kur, be kita ko, aptikta ir įsimaišiusių vėlyvų radinių (stiklo duženų ir žiestos keramikos fragmentų, vinis), kas rodo, jog ši vieta buvo gerokai

4 pav. Tyrimų metu rasta skirtingų laikotarpių keramika. A. Simniškytės nuotr.

Fig. 4. Pottery from different periods that was found during the investigation.

paveikta bioturbacijų, perkasimų ir piliakalnio tvarkymo darbų. Tam tikra veikla galėjusi vykti ir I tūkst., nors iš to laikotarpio rasta tik viena geriau datuojama šukė. AMS C^{14} duomenimis (2 datos), bendruomenė piliakalnyje buvo aktyvi V–VI a. viduryje. Greičiausiai piliakalnio paskirtis tuo metu buvo kitokia nei gyvenamoji, galbūt jis funkcionavo kaip gyventojų susibūrimo vieta karo ar taikos metu. IX–X a. piliakalnyje taip pat negyventa, nors tuo metu pylimas dar kartą sutvirtintas panaudojant ankstesnių laikotarpių kultūrinį sluoksnį (3 datos). Tai paskutinis gaisru pasibaigęs piliakalnio naudojimo epizodas tirtoje vietoje. Istorinių laikų radiniai (XVI–XVII a. monetos, smiltainio galąstuvėlis, XIX a. plomba) nėra tiesiogiai susiję su gyvenimu piliakalnyje, tačiau rodo, jog piliakalnis buvo lankomas. Galbūt tuo metu įvyko ir reikšmingos piliakalnio formos rekonstrukcijos, kai suformuotas griovys aplink dabartinę aikštelę ir pylimas jos papėdėje.

Aukštupėnai (Kupiškis) Hillfort

On the E edge of the Kupiškis-Aukštupėnai hillfort's enclosure, one trench was excavated (20 m^2) (Fig. 1). The investigation determined that the hillfort was inhabited during the period between the 5th and mid-8th century AD. From its very creation on the hillfort, the enclosure was encircled by a sand, wood, and stone structure, which during that time and afterwards burnt several times and was rebuilt (Fig. 2). The earliest hillfort finds are brushed pottery. At the turn of the era, grainy pottery with inverted rims and corner articulation appeared, sherds of burnished pottery and several of rough pottery being discovered together with it (Fig. 4). The largest collection of various types of pottery was found in the slipped sediments of the palaeorelief in a depression between the bank and the hill (Fig. 3), where intermixed late finds (glass shards, sherds of hand thrown pottery, and a nail) were also discovered, which shows that this location was strongly affected by bioturbation, digging, and hillfort management work. Certain activities could have occurred in the 1st millennium AD, although only one better

dated sherd was found from that period. Based on the AMS ^{14}C data (2 dates) the community on the hillfort was active during the 5th–mid-6th centuries. The hillfort probably did not have a residential purpose during that time, perhaps functioning as an inhabitant assembly site during war or peacetime. The hillfort was not inhabited during the 9th–10th centuries, although during that period the bank was reinforced again using the cultural layer from earlier periods (3 dates). That was final episode of the hillfort's use, which ended with a fire at the investigated location. Finds from the historical period (several 16th–17th-century coins, a small sandstone whetstone, and a 19th-century seal) are not directly connected with life on the hillfort, but show that the hillfort was visited.

1 pav. Bendras tyrimų ploto vaizdas iš viršaus, pašalinus paviršiaus dangą. M. Grikpėdžio nuotr.

Fig. 1. General view of the investigation site from above after the removal of the surface covering.

Simonas Sprindys

Bandužių, Žardės senovės gyvenvietė

Archeologiniai tyrinėjimai Bandužių, Žardės senovės gyvenvietėje vykdomi jau nuo 1990 m. Tuomet dar į NKVR neįtrauktos senovės gyvenvietės teritorijoje žvalgomuosius tyrimus vykdė J. Genys. Vėliau tyrimai vyko 2006, 2008, 2011, 2015, 2016, 2017 m. (I. Masiulienė, D. Balsas ir R. Songailaitė). Per 7 tyrimų sezonus gyvenvietėje ištirtas 8,2 ha plotas, aptikta 530 archeologinių struktūrų, tačiau tik 80 m^2 nesuardyto kultūrinio sluoksnio plotas. Remiantis radioaktyvios anglies tyrimais, gyvenvietė datuojama I tūkst. pr. Kr. – II tūkst. pradžia. Gyvenvietė labiausiai siejama su metalurgija.

2018 m. saugomoje Bandužių, Žardės senovės gyvenvietės (UK 31842) teritorijoje, sklype Jūrininkų prospekte 33 (Klaipėda), vykdyti detalieji tyrimai. Juos inicijavo čia besiplečianti A. Griciaus autotransporto įmonė. Tirtos 3 perkasos, bendras 1160 m^2 plotas, ištisinio archeologinę vertę turinčio kultūrinio sluoksnio neaptikta. Įžemis fiksuotas 0,4–1,6 m gylyje nuo paviršiaus. Tai šviesus smėlis, vietomis – šviesus priemolis. Įžemyje aptikti 85 objektų kontūrai (1 pav.). 20 objektų datuojami XX a., 56 dėl radinių stokos nedatuoti, 9 pagal radinius arba paskirtį priskiriami geležies amžiui. Šie labiau koncentruojasi palei tirto ploto ir saugomos senovės gyvenvietės teritorijos V ribą (5–13 m atstumu nuo ribos), visi jie aptikti perkasoje 1.

Tyrimų metu labiausiai išsiskyrė du objektai: 563 ir 599 (numeracija tęstinė). Pirmajame aptikta geležies amžiui priskiriama ugniavietė (2 pav.). Ji 76 cm skersmens, sudėta iš skaldytų akmenų. Objekte 599 aptiktas lentinės kons-